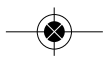

Wees niet bang

Samuel Wells

Wees niet bang

Met geloof je angst het hoofd bieden

 Uitgeverij Van Wijnen - Franeker

© 2011 Samuel Wells

Oorspronkelijke uitgever Brazos Press, division of Baker Publishing Group,
Grand Rapids, Michigan 49516, U.S.A.

Oorspronkelijke titel *Be Not Afraid – Facing Fear With Faith*

© 2018 Nederlandse editie: Uitgeverij Van Wijnen, Postbus 172, 8800 AD Franeker
www.uitgeverijvanwijnen.nl

De geciteerde Bijbelteksten in dit boek zijn ontleend aan de *Nieuwe Bijbelver-
taling*, tenzij anders aangegeven.

Vertaling Heleen Sytsma-van Loo

Omslagontwerp Garage BNO

ISBN 978 90 5194 550 8

NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd
en/of openbaar gemaakt in welke vorm en/of op welke wijze dan ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any form what-
soever without previous written permission from the publisher.

Inhoud

Woord vooraf	7
Dank	8
Inleiding	9
Deel 1 <i>Wees niet bang voor de dood</i>	19
1. Sterven – maar hoe?	21
2. Geneest God?	29
3. Dat je anderen tot zegen mag zijn	37
4. Dien elkaar – of toch niet	44
5. De Vijf W's	51
Deel 2 <i>Wees niet bang voor zwakheid</i>	59
6. Is er geen balsem in Gilead?	61
7. De jachthond van de hemel	69
8. Spreek Jeruzalem moed in	77
9. De spijker op de kop	85
10. Ik kan wel zonder jou	93
Deel 3 <i>Wees niet bang voor macht</i>	101
11. De vraag naar bevoegdheid	103
12. Zo mag het bij jullie niet gaan	112
13. Geven met je hoofd, je hand en je hart	121
14. Is er een evangelie voor de rijken?	129
15. Training in verlangen	138

Deel 4 <i>Wees niet bang voor verschil</i>	147
16. Je bent niet van jezelf	149
17. Kunnen we even praten?	158
18. Kunnen we God nog steeds 'Vader' noemen?	166
19. Slachtoffers op weg naar de eindbestemming	176
20. De drie feiten over aids	184
21. Hij is onze vrede	192
Deel 5 <i>Wees niet bang voor geloof</i>	201
22. Tijd om de mantel af te gooien	203
23. Wedergeboren	211
24. Wat is er mis aan God?	219
25. Ik wil Christus kennen	226
26. Gehoorzame vreugde	232
Deel 6 <i>Wees niet bang voor het leven</i>	239
27. Op een dag zullen jullie lachen	240
28. Wat moet ik met mijn leven aan?	248
29. Jezelf liefhebben	256
30. Schandalige verkwisting	264
31. Met beide handen	271

Woord vooraf

Ik heb het geweldige voorrecht om zowel pastor als schrijver, predikant, leraar, onderzoeker, counselor, organisatorisch leidinggevende, vicaris, universiteitsbestuurder, spreker, hoofd van een gemeente, interconfessioneel gesprekspartner, mentor en aanbiddingsleider te zijn, soms zelfs allemaal op één dag. Waar al deze rollen en kansen elkaar raken, daar borrelen deze overdenkingen op.

Maar er is altijd iets wat belangrijker is dan wat je aan het doen bent, en dat is met wie je het aan het doen bent. En dat is wat het werken aan deze overdenkingen zo'n bevredigende ervaring heeft gemaakt. Onder hen die inhoudelijk hebben meegewerkt aan het materiaal van deze bundel bevinden zich vrienden en collega's. Ik noem in het bijzonder Jo Bailey Wells, Nancy Ferree-Clark, Abby Kocher, Meghan Feldmeyer, en Craig Kocher. Onder de velen die in andere opzichten samen met mij woord en gebed hebben vormgegeven zijn Rodney Wynkoop, Allan Friedmann, David Arcus, Gaston Warner, Keith Daniel, Emily Wilson-Hauger, Lucy Worth, Bob Parkins, Stanley Hauerwas, Ellen Davis, Kavin Rowe, Richard Hays, Greg Jones, Ray Barfield, Norman Wirzba, Tony Galanos, Richard Brodhead, John Kiess, Ana Kiess, Trygve Johnson, en David Hartley. Rebekah Eklund bedank ik in het bijzonder. Zij heeft met haar geduld, humor, wijsheid en begrip meegeholpen het manuscript zorgvuldig en deskundig te redigeren en heeft een groot aantal aanpassingen en verbeteringen voorgesteld.

Dit boek is opgedragen aan mijn zus, Charis Geoghegan. Zij is op deze pagina's aanwezig zoals ze in mijn leven aanwezig is, in vreugde en verdriet, met het juiste woord op de juiste tijd en door altijd naast me te staan, in bange en in hoopvolle tijden. Ik kan me het leven niet zonder haar voorstellen.

Dank

Sommige delen van het materiaal van dit boek zijn eerder in druk verschenen, in een voorgaande versie, en ik ben dankbaar voor de toestemming om ze aan te passen en opnieuw uit te brengen. Delen van de inleiding komen uit 'Intimacy and Fear' in *The Cry* 14, no. 4 (winter 2008): 8-9. Copyright © 2008: Word Made Flesh. Herdruk met toestemming. Een versie van 'Slachtoffers op weg naar de eindbestemming' is verschenen in *Journal for Preachers* 32, no. 3 (Pasen 2009): 17-20. Een versie van 'Met beide handen' is verschenen in *Journal for Preachers* 32, no. 4 (Pinksteren 2009): 3-5. Een versie van 'Spreek Jeruzalem moed in' is verschenen in *Journal for Preachers* 33, no. 1 (advent 2009): 12-15. Een versie van 'Is er een evangelie voor de rijken?' is verschenen in *LiveSimply: A CAFOD Resource for Living* (gredigeerd door Annabel Shilson-Thomas, Londen: Canterbury Press Norwich, 2008). © Canterbury Press, een imprint van Hymns Ancient & Modern Ltd. Overgenomen met toestemming. Een versie van 'Sterven – maar hoe?' is verschenen in Stanley Hauerwas, Samuel Wells, en vrienden, *Living Out Loud: Conversations about Virtue, Ethics and Evangelicalism* (gredigeerd door Luke Bretherton en Russell Rook, Milton Keynes: Paternoster, 2010), 194-200.

Inleiding

Dit is een boek met allerlei overdenkingen over een enkel thema. Er zullen misschien lezers zijn die het van kaft tot kaft gaan lezen. Maar ik vermoed dat er veel meer mensen zijn die er voor zichzelf bepaalde onderdelen uitkiezen, al naargelang hun verschillende behoeften aan geloofsbemoediging, aan uitdaging op het gebied van discipelschap, aan zekerheid te midden van twijfel, en het onderzoeken van de Schriften.

Elke overdenking is zo gemaakt dat zij de emotie, het hoofd, het hart en de handen aanspreekt – vaak in die volgorde. Angst is een emotionele gewaarwording. Als ik anderen probeer te helpen bij hun ontmoeting met God in Christus, begin ik bij de emotie. Of ik nou schrijf, preek of pastoraal raadgeef, het eerste wat ik me afvraag is dit: Waar doet dit pijn? Waarom is dit belangrijk? Welk deel van mij vindt pas rust als dit aan de orde is geweest? Waar loop ik hard bij weg? Wat kan er niet gezegd worden? Hoe kan dit artikel, deze preek of dit gesprek het belangrijkste worden dat ik ooit geschreven of gehouden heb?

Hoewel ik het grootste deel van mijn werkzame leven aan een plaatselijke kerk verbonden ben geweest, werk ik nu aan een universiteit. En dat geeft me de ruimte, sterker nog, dat vraagt van me, om het hoofd aan te spreken. En dus stel ik in tweede instantie deze vragen: Wat is er zo interessant aan dit onderwerp? Wat is iets waar ik nog nooit eerder iemand iets over heb horen zeggen? Hoe verhoudt dit onderwerp of dit Bijbelgedeelte zich tot andere onderwerpen of andere Bijbelgedeeltes? Doen lijden, wetenschap en andere godsdiensten afbreuk aan het christelijk geloof, of staat het met de mond vol tanden in de confrontatie met imperialisme,

racisme en seksisme? Hoe kan ik verstand en geloof met elkaar rijmen?

Als ik met deze twee sets vragen bezig ben geweest, begint de overdenking al grotendeels vorm te krijgen. Dan is het tijd om met de derde set vragen aan de slag te gaan, die van het hart: Op welke manier zullen mensen door deze woorden worden aangeraakt? Wat is de moeite van het onthouden waard – wat maakt ze misschien wel onvergetelijk? In plaats van gewoon bescheiden te zijn, hoe kunnen deze woorden de meest nuttige of fascinerende woorden worden die wie ze leest of hoort ooit gelezen of gehoord heeft? Waarom zou ik ophouden met schrijven voordat ik er zeker van ben dat ze dat zijn, op z'n minst voor sommige mensen? Dit gaat niet alleen maar of zelfs niet voornamelijk over het toevoegen van verhalen of ruimte maken voor humor. Nee, veel belangrijker is hier goed nadenken over de punten die er werkelijk toe doen en die uitdiepen om ze zo de gelegenheid te geven zich diep te nestelen in de ziel van de lezer of de luisteraar. Het is ook een kwestie van evenwicht. Deze overdenkingen zijn gemaakt om of allemaal achter elkaar gelezen te worden of stuk voor stuk – maar ze staan niet zonder reden bij elkaar. Als je altijd enkel en alleen het hart aanspreekt bij het schrijven of spreken, dan word je misschien terzijde geschoven als sentimenteel of wordt er op je neergekeken als op een volkstype. Maar als je gerespecteerd wordt als iemand die schrijft en spreekt vanuit en tot het hoofd en gewaardeerd wordt als iemand die schrijft en spreekt vanuit en tot de emotie, dan vormt het moment dat je het hart aanspreekt een verrassingselement, en dat betekent dat je woorden waarschijnlijk doeltreffender zijn.

De laatste set vragen heeft betrekking op de handen. Als pastor en theoloog is het eerst en vooral mijn taak om de wonderlijke daden van God in Christus te onderzoeken en af te schilderen. Het is vaak een vergissing om te snel op een zijspoor te belanden met de vraag: 'Nou en?' Zo'n vraag onderstreept de aanname van de lezer of de luisteraar dat hij of zij het middelpunt van het univer-

sum is – en dat kon wel eens een groot deel van het probleem zijn. Toch zijn de overtuigingen die in dit boek staan grotendeels geschreven vanuit de overtuiging dat het christelijke evangelie elk aspect van het leven vormt en hervormt, en het is belangrijk om dat met gepast oog voor detail uiteen te zetten, zodanig dat er genoeg uitdaging in zit om je onrustig te voelen maar ook genoeg geruststelling en aanmoediging om erdoor gemotiveerd te worden. Dit zijn de eenvoudigste vragen: Hoe stel ik me voor dat het leven van mijn lezers of toehoorders verandert doordat ze dit lezen of hiernaar luisteren? Wat wil ik eigenlijk dat ze gaan doen? Wat vind ik ervan om mijn lezers of toehoorders ertoe op te roepen een levensstijl te vertonen waar ik zelf helemaal niet zo'n goed voorbeeld van geef? Neem ik in plaats van voortdurend mijn pijlen te richten op slechte voorbeelden van hoe mensen omgaan met geld, seks en macht wel de tijd en het risico om goede voorbeelden te geven, op een realistische, doordachte en barmhartige manier?

Pas als ik ervan overtuigd ben dat ik alle vier deze sets vragen aan de orde heb gesteld heb ik er vertrouwen in dat ik werkelijk iets te zeggen heb.

De overdenkingen in dit boek zijn geordend rondom het thema angst. Ik wil even de tijd nemen om de toon te zetten voor dit boek door te beschrijven hoe Jezus met angst omgaat. Door dat te doen probeer ik ook te laten zien hoe ik de emotie, het hoofd, het hart en de handen ga aanspreken. Op die manier hoop ik zowel de vorm als de inhoud van het boek te presenteren. Ik wil het over angst hebben, en over wat het verhaal van de verheerlijking op de berg ons leert over angst.

Ik vraag me af of je weet hoe het is om verschrikkelijk bang te zijn. Ik vraag me af of je ooit die tollende schroevendraaier in je maag hebt gevoeld, die rillingen over je rug, een keel die opdroogt, het gevoel dat je borstkas wordt dichtgedrukt, dat instinctieve langzame schudden van je hoofd en je ogen die steeds groter voor zich uit staren: 'O ... mijn ... hemel?'

Ik wil je met de ogen van Petrus, Jakobus en Johannes laten kij-

ken nadat ze achter de Jezus aan die ze dachten te kennen een berg beklommen hadden (Matteüs 17:1-8). Ze zagen hoe zijn gezicht veranderde en stralend wit werd, en ze zagen hoe het Oude Testament knarsend openging en Mozes en Elia uit de bladzijden naar voren stapten, zo goed als nieuw, en zichzelf aan weerszijden van Jezus zetten. En toen dreef er een dikke wolk over hen heen als de vliegtuigen van een vliegshow tijdens een belangrijke baseballwedstrijd en begon de lucht te spreken – ja echt, de lucht begon te spreken – over de Vader van Jezus. En de drie discipelen deden wat voor de hand ligt – ze verstopten zich snel achter de bank omdat ze met hun beperkte mensenverstand ongelooflijk schrokken.

Angst is op zichzelf genomen niet goed of slecht. Het is een emotie die blootlegt wat we liefhebben. De snelste manier om te ontdekken waarvan of van wie iemand houdt is op zoek gaan naar waar hij of zij bang voor is. We zijn bang omdat we niet willen verliezen wat we liefhebben. We zijn ontzettend bang als we intens liefhebben of als we denken dat wat of wie we liefhebben echt gevaar loopt. Dus een wereld zonder angst zou niet goed zijn, omdat het niet gewoon maar een wereld zonder gevaar zou zijn – het zou een wereld zonder liefde zijn.¹

Als je terugdenkt aan momenten waarop je verschrikkelijk bang was, is dat soms zo afschuwelijk dat je er helemaal niet tegen kunt om eraan terug te denken. Maar soms is het anders. Soms zijn die bange momenten tijden waarin je pas echt voelt dat je leeft. Ik denk dat dat komt doordat je je op die momenten intens bewust bent van de dingen en de mensen die je liefhebt. Als voor je gevoel de dood of gevaar dichtbij is, dan wil je bij de mensen zijn die belangrijk voor je zijn op de plekken die belangrijk voor je

¹ Voor uitgebreide overdenkingen over angst die de inhoud van deze en de volgende alinea mede vormgegeven hebben, zie Scott Bader-Saye, *Following Jesus in a Culture of Fear* (Grand Rapids: Brazos, 2007). Bader-Saye biedt een verhelderende bespreking van Thomas van Aquino's beschrijving van het voorwerp van angst als een toekomstig en omvangrijk kwaad dat ons boven het hoofd hangt en dat iets waarvan we terecht houden van ons af dreigt te pakken.

zijn, en je wilt hun hand vasthouden en ze dicht tegen je aan trekken en tegen hen zeggen wat je hun te zeggen hebt. Na jaren waarin je de mensen die het belangrijkste voor je zijn genegeerd, vergeten of verwaarloosd hebt, ben je door middel van angst weer nauw met hen verbonden. Soms voel je zelfs een intense band met volslagen vreemden, op basis van gezamenlijke nood of menselijkheid. En misschien wil jij of willen zij achteraf wel dat het er in het leven vaker zo aan toeging.

We leven in een tijd waarin de politiek beheerst wordt door angst, en waarin politici beweren dat ze in staat zijn om angst weg te nemen door er op een of andere manier mee af te rekenen. De zinsnede ‘war on terror’ (oorlog tegen *terreur*, hier gebruikt in de dubbele betekenis van terrorisme en doodsangst) suggereert dat angst iets is waar je op een of andere manier mee kunt afrekenen. Maar wij christenen getuigen ervan dat angst op bepaalde manieren iets goeds is, omdat het laat zien wat we liefhebben. Het tonen van ons geloof lijkt precies op onze reactie op angst, en op het tonen van onze liefde.

Op de berg zagen de discipelen Jezus’ verheerlijking. Zijn gedaante veranderde terwijl Mozes en Elia naast hem stonden. Er kwam een stem als een donderslag uit de hemel die openlijk verklaarde hoe uniek Jezus als persoon was en hoe onbeperkt zijn autoriteit. ‘Dit is mijn geliefde Zoon: luister naar hem!’ Ze schrokken ontzettend. Ze dachten dat ze Jezus kenden. Ze wisten wel dat hij bijzonder was. Ze hadden hem al twee jaar achter elkaar gekozen tot MWP – Meest Waardevolle Profeet. In onze tijd zou hij al wel in talkshows en op T-shirts en op YouTube te zien zijn geweest. Maar dit was iets angstaanjagends. Zijn bekendste twee medeprofeten uit het Oude Testament kwamen bij hem staan – en heel de geschiedenis van Israël was in hem aanwezig. Ondertussen werd Jezus gezegend door de stem van God, die hem autoriteit verleende, en het was duidelijk dat heel de aanwezigheid en macht van God in hem was. In hem kwam waar de mensheid ooit het dichtst bij God gekomen was samen met waar God ooit het dichtst

bij de mens gekomen was. Geen wonder dat de discipelen stonden te trillen op hun benen. Het verhoogde bewustzijn, het omhelzen van vreemden, de schroevendraaier in de maag en de rillingen over de rug, het besef van wat ze werkelijk liefhebben en de wil om nooit meer los te laten wat er werkelijk toe doet – het is er allemaal, omdat deze discipelen beseffen *dat ze kijken naar het karakter en de bestemming van de mensheid; ze staan er oog in oog mee.*

Kijk eens wat er daarna gebeurt in het verhaal. Dit is het moment waarop we erachter komen wat Jezus doet als er sprake is van angst. Hij doet vier dingen. ‘Jezus kwam dichterbij, raakte hen aan en zei: “Sta op, jullie hoeven niet bang te zijn” (Matteüs 17:7). Allereerst gaat Jezus naar de discipelen toe. Hij roept niet vanuit de verte, hij lacht hen niet uit, levert geen kritiek en zet hen niet te kijk, hij zegt ook niet langs zijn neus weg: ‘Hé jongens, ik denk niet dat jullie mijn vrienden Mo en El al kennen – Mozes, dit is Peter, Elia, dit is Jaap ...’ – nee, niets van dat alles. Jezus kwam dichterbij. Hij zet de eerste stap. Hij komt in hun angst naar hen toe.

En dan, in de tweede plaats, staat er dat Jezus hen aanraakte. Viel je dat op? Hij *raakte hen aan*. Ik vergeet het moment nooit meer waarop me verteld werd dat mijn moeder zou gaan sterven. Ik was achttien jaar oud en zat bijna vijfduizend kilometer verderop. Natuurlijk was ik er kapot van. Een man die ik amper kende begon me allerlei onbenulligheden te vertellen over toen zijn oma gestorven was, maar dat deed er allemaal niet toe in het licht van wat hij deed: hij hield mijn handen in de zijne, hij keek me aan en hield me vast. Hij raakte me aan. En ik was niet zo heel erg bang. En sindsdien heb ik als ik mensen opleidde voor kerkenwerk en discipelschap altijd tegen hen gezegd: ‘Misschien is het belangrijkste wat je doet in je werk in de kerk niet zozeer wat je zegt maar de manier waarop je leert om mensen vast te houden en aan te raken als ze bang zijn.’ En dus kijk ik naar wat Jezus doet op de berg en ik zie dat hij elk van de discipelen aanraakte voordat hij ook maar een woord zei. Hij komt in hun angst naar hen toe en

houdt hen vast in hun angst, door hen aan te raken.

Pas dan, in de derde plaats, zegt hij iets. Eerst zegt hij: 'Sta op.' Dat is bijzonder. De discipelen zijn duidelijk nog versteend van angst. Maar Jezus is naar hen toegekomen en heeft hen aangeraakt. Dus nu is het voor hen tijd om op te staan. Jezus spoort hen aan om op te staan terwijl ze nog bang zijn. Ik vraag me af of deze woorden je wat zeggen. *Jezus spoort hen aan om op te staan terwijl ze nog bang zijn.* Hij weet dat ze nog steeds bang zijn. Maar of ze nou bang zijn of niet, het is tijd om op te staan. Het is al tot de discipelen doorgedrongen wat ze met goed recht liefhebben, maar langzaam maar zeker dringt tot hen door dat wat ze met goed recht liefhebben niet werkelijk bedreigd wordt. Het is alleen enorm veel groter geworden, groter dan ze zich voorheen konden voorstellen en dichterbij hen dan ze eerst konden weten. Ze hebben dus heel wat te verwerken, maar de beste plek om dat te doen is niet voorover liggend op de grond.

Dan, eindelijk, in de vierde plaats, zegt Jezus: 'Jullie hoeven niet bang te zijn.' Het is bijna niet meer nodig om dat te zeggen na de voorgaande drie dingen die gebeurd zijn – Jezus komt dichterbij, raakt hen aan en zet hen overeind. Ze kijken op en zien wat er altijd al geweest was en wat er altijd zal zijn: Jezus, en hij alleen, niets anders dan Gods leven dat zo vormgegeven is dat het bij ons kan zijn. Waar ze bang voor waren blijkt Jezus te zijn. En Jezus was er om hen aan te raken, overeind te zetten en eropuit te sturen.

Nu gaan we begrijpen wat er zojuist heeft plaatsgevonden in deze viervoudige handeling, het dichterbij komen, aanraken, overeind zetten en bemoedigen. Het is een microkosmos van het hele evangelieverhaal. Jezus *komt* allereerst naar ons toe in zijn vleeswording. Dan *raakt* Jezus ons *aan* met zijn onderwijs en zijn genezingswerk. En dan *zet* Jezus ons *overeind* en *bekleedt* hij ons *met kracht* door zijn kruis en opstanding en door de komst van de heilige Geest met Pinksteren. Zo is er door hem geen reden meer om bang te zijn. Het hele evangelie zit in dit ene vers verpakt: en het vers begint met de discipelen die verstijfd van angst voorover

op de grond liggen. Dus als je je net zo voelt als deze discipelen, als je het gevoel hebt dat je je achter de bank wilt verstoppen omdat de waarheid zich tegen je keert of als je voorover gaat liggen op de grond omdat je de werkelijkheid niet onder ogen kunt zien, luister dan naar het evangelie van Jezus Christus. Jezus komt dichterbij je toe. Jezus raakt je aan en houdt je vast. Jezus zet je heel voorzichtig weer overeind. En Jezus zegt tegen je: 'Je hoeft niet bang te zijn.'

Elke keer als we bidden kan dit verhaal invloed hebben op wat we verwachten en op wat we denken te doen. We naderen altijd bevreesd tot God: bang dat ons leven en onze problemen zo groot zijn en zo bedreigend, en dat God niet *genoeg* is voor ons; of bang dat ons leven en onze problemen zo onbeduidend zijn en zo dwaas, en dat God te *groot* is voor ons. Net als de discipelen laten we ons hoofd hangen en bedekken we ons gezicht met onze handen. En als we bidden komt Jezus dichterbij. Hij maakt die lange weg van de vleeswording *elke keer* dat we van angst voorover op de grond liggen. En Jezus raakt ons aan. Hij komt in de Schriften, in inzichten, in beelden, in woorden, in wijsheid, in vriendelijkheid, maar vooral in tedere, eenvoudige, menselijke gedaante. En dan zegt Jezus tegen ons dat het tijd is om ons gebed te beëindigen en op te staan. En dan is er nog maar één ding dat ons ervan weerhoudt om zijn werk te gaan doen. En dat neemt hij weg door te zeggen: 'Je hoeft niet bang te zijn.'

Mijn gebed is dat dit boek iedereen die het leest van die momenten zal bieden van ontmoeting met de verheerlijkte Christus. Het hart van het evangelie heeft iets te zeggen tot de meest verlamme en beangstigende momenten en aspecten van ons leven, met woorden van hoop en vreugde te midden van angst en verwarring. De hoofdstukken van dit boek bouwen voort op de overtuiging dat er geen enkel aspect van het menselijk bestaan is waarbij geloof beter uit de buurt kan blijven en dat niet rijp is voor diepgaande verandering door de genade van het evangelie. Dit boek is ontworpen voor de leek die op zoek is naar rechtstreekse

verwoording van het geloof in relatie tot indringende alledaagse vragen. Het kan ook heel goed gebruikt worden door predikanten die op zoek zijn naar vrijmoedigheid om in het licht van het evangelie met complexe situaties om te gaan. Het is geen boek over angst, maar een poging om in geloof en zonder angst het evangelie te verbinden met allerlei hedendaagse situaties. Dood, zwakte, macht, verschillen, geloof en het leven zijn een aardige afspiegeling van het soort vragen die christenen soms liever niet rechtstreeks onder ogen willen zien. Dit boek is bedoeld als aansporing voor christenen om dat wel te doen en om te merken hoe zegenrijk en overvloedig het leven is als je dat doet.

Deel 1

Wees niet bang voor de dood

De belangrijkste eigenschap van een kameraad is zijn of haar vasthoudendheid om niet bij je weg te gaan als jij met het angstaanjagende vooruitzicht van de dood geconfronteerd wordt. Als geloof in God iets te zeggen heeft over het onderwerp 'dood', heeft het zonder meer ook zeggingskracht op elk ander terrein van het leven.

Angst is iets verschrikkelijks waardoor je alleen komt te staan; het verlamt je, het verdooft je, het echoot in je door. Iemand die van je houdt begint niet snel over iets anders, zegt niet dat het nooit zal gebeuren, gaat niet weg om een berg snoep voor je te halen om je op te vrolijken, en zet je ook niet voor de tv in een poging om je af te leiden. Iemand die van je houdt kijkt je recht aan en zegt: 'Wat spijt me dat.' Die woorden betekenen: 'Het is beangstigend, het is vernederend, het geeft je het gevoel dat je machteloos en gefrustreerd en verdrietig bent, maar ik laat me er niet door weggagen, ik maak er geen grappen over en begin niet over iets anders. Met jou ga ik het recht en diep in de ogen kijken en samen krijgen we het er wel onder.'

Natuurlijk gaan we allemaal op een dag dood en we worden er zo bedreven in om die onveranderlijke realiteit te negeren of te verdoezelen dat we zomaar ongeduldig worden als iemand met zijn eigen sterfelijkheid geconfronteerd wordt. 'Wat is er zo bijzonder aan *jou*? En *ik* dan?' Dus de persoon die jou recht aan blijft kijken als je openlijk spreekt over de realiteit van je eigen sterfelijkheid overschrijdt niet maar een grens van intimiteit, zo iemand verzet zich tegen de kinderlijke neiging om altijd maar zelf in het middelpunt te willen staan. Dat is wat het betekent om

een kameraad te zijn – bij iemand zijn op het moment dat hij ermee geconfronteerd wordt hoe slecht het er werkelijk voorstaat zonder gauw over iets anders te beginnen of de aandacht naar zichzelf toe te trekken.

Spreken over geloof in het licht van de dood betekent onze grootste angsten benoemen en ze rustig maar doelbewust het gesprek laten aangaan met onze diepste overtuigingen. Dat is wat de volgende overdenkingen proberen te doen.

1. Sterven – maar hoe?

Woody Allen schijnt eens gezegd te hebben: 'Ik wil niet onsterfelijk worden door mijn werk. Ik wil onsterfelijk worden door niet dood te gaan.' Nog niet zo lang geleden zat ik aan het bed van een man die precies hetzelfde voelde. Hij wist dat hij nog maar een paar dagen te leven had. 'Ik wil iets voor mijn vrouw en kinderen doen,' zei hij, 'en misschien ook wel voor mijn vrienden. Ik kan niets bedenken dat ik hun nu kan geven, nu ik hier aan bed gekluisterd ben.' Ik zei tegen hem: 'Heb je er weleens over nagedacht dat je heel wel in staat bent om hun een van de kostbaarste geschenken te geven die iemand maar geven kan, een geschenk dat nog kostbaarder is omdat het zo zeldzaam is?' 'Wat is dat dan voor geschenk?' vroeg hij. Ik wachtte even om te zien of hij zijn omstandigheden in aanmerking zou nemen en het zelf zou raden, maar nadat het even stil was geweest zei ik: 'Een goede dood.'

Wat is een goede dood? Een goede dood is een venster op de glorie van God. Een goede dood is een manifestatie van Paulus' overtuiging dat niets ons kan scheiden van de liefde van God in Christus Jezus, onze Heer (Romeinen 8:38-39). De stand van zaken in de moderne geneeskunde is dat betrekkelijk weinigen van ons volledig bij bewustzijn, helder en vol van afscheidswijsheid zullen zijn tot op het moment waarop we werkelijk sterven. Zoals iemand eens zei: 'Een voordeel is dat sterven een van de weinige dingen is die net zo gemakkelijk zijn als gaan liggen.' Alle slangetjes en machines zullen ons meestal technisch gezien nog een poosje op gang houden nadat we voor het laatst bewust iets gedacht of gezegd hebben. Dus moeten we nu plannen gaan maken, lang van tevoren, als het onze bedoeling is om aan onze familie, vrienden

en de samenleving het geschenk van een goede dood te geven. Ons voorbereiden op een goede dood dwingt ons ertoe om een goed leven te leiden. Hoe minder invloed je hebt op de duur van je leven, des te meer moet je nadenken over de breedte en de diepte ervan.

We kennen waarschijnlijk allemaal mensen die zo bezorgd zijn over de toekomst of zo boos op het verleden, vol spijt of op een andere manier belast, dat ze hun leven niet of nauwelijks in de tegenwoordige tijd lijken te leven. Het eerste waar we op moeten hopen als we met de realiteit van de dood te maken krijgen is dat we de genade vinden of ontvangen *om aanwezig te zijn*, om in de onvoltooid tegenwoordige tijd te leven. Het vermogen hebben om in het heden te leven leunt heel dicht aan tegen wat mensen 'vrede hebben met' noemen. Er zijn twee dingen nodig om, als de dood nadert, te leven in de onvoltooid tegenwoordige tijd en er vrede mee te hebben.

Allereerst is ervoor nodig dat we geloven dat er we ons geen zorgen over het verleden hoeven maken. Dit is ten diepste een kwestie van in het reine komen met onze menselijkheid. Er zijn maar weinig mensen onder ons die oprecht kunnen zeggen dat ons leven verlopen is zoals we gehoopt of verwacht hadden. Het is gemakkelijk, misschien wel vanzelfsprekend, om daar schuldigen voor aan te wijzen. Als ons hart vol is van grieven en wrok en het geschenk van vergeving niet hand in hand gegaan is met een lange weg van herstel, kan het gemakkelijk zijn om anderen overal de schuld van te geven. Maar net zo gemakkelijk geven we onszelf de schuld. Voor heel veel mensen is de moeite om vergeving te aanvaarden minstens zo'n groot obstakel voor een goede dood als de moeite om zelf te vergeven. Ook kunnen we altijd nog het leven (of God, of hoe we het ook maar willen noemen) de schuld geven van de grillen van de wetenschap, de natuur, de economie of de geschiedenis waardoor ons leven minder geweest is dan we wel zouden willen. Om met een nogal zwartgallige commentator te spreken: 'Het leven zit vol ellende, eenzaamheid en lijden – en het is allemaal

veel te snel te voorbij.' Of anderen er nou honend of lovend over zijn, of we er nou enorm bevoorrecht en met goede vooruitzichten aan begonnen zijn of met weinig kansen en onder aan de ladder, of we nou met roem overladen zijn en veel gepresteerd hebben of met tegenslag en schande te maken hebben gehad, velen van ons beschouwen hun leven als min of meer mislukt.

Op al deze manieren is terugkijken op het verleden in het reine komen met onze menselijkheid, met de menselijkheid van de mensen om ons heen en met de beperkingen en zwakheden van de menselijke geest. Leven en dood gaan beide over in het reine komen met deze beperkingen, en voor iemand die geleerd heeft om te leven met anderen, met zichzelf en met de onvoorspelbaarheid van omstandigheden bestaat een woord: zo iemand noemen we *geduldig*.

Hiervoor zei ik al dat er voor leven in de onvoltooid tegenwoordige tijd twee dingen nodig zijn, en het eerste is geloven dat we ons geen zorgen over het verleden hoeven maken. Het tweede, en dat lijkt misschien nog wel urgenter met de dood voor ogen, is geloven dat we ons voor de toekomst geen zorgen hoeven maken. Als het loslaten van het verleden ten diepste betekent in het reine komen met onze menselijkheid, dan is ons leven van ganser harte openstellen voor de toekomst ten diepste in het reine komen met Gods goddelijkheid. De toekomst is onbekend. Voor veel mensen is het onbekende dat na de drempel van de dood komt eenvoudigweg het meest angstaanjagende van heel het menselijk voorstellingsvermogen, juist omdat het het menselijke begrip te boven gaat. Ik ga kort een poging doen om de onderdelen waaruit die angst bestaat uit elkaar te halen, om er gemakkelijker over te kunnen spreken.

Voor sommige mensen is de grote angst voorbij de dood het oordeel. In het christelijke verleden was dit waar het in het christendom voornamelijk om draaide – je erop voorbereiden om het definitieve oordeel onder ogen te zien, met zijn tweesprong tussen de hemel en de hel. Het is verbazingwekkend hoezeer dat in

de laatste honderdvijftig jaar voor mensen een stuk minder belangrijk is geworden, en hoe als gevolg daarvan de aandacht veel meer verschoven is naar de omstandigheden en mogelijkheden en het verlangen naar gerechtigheid in het huidige bestaan. Niettemin drukt de angst voor de hel zwaar op velen van ons bij het naderen van de dood. Misschien stellen we ons geen eeuwigdurend vuur of tandengeknars voor, maar het is niet moeilijk om ons voor te stellen dat we voor eeuwig alleen zijn, een afschuwelijk naargeestig vooruitzicht. En als je daar de mogelijkheid van eeuwigdurende pijn aan toevoegt, dan is het te benauwend om aan te denken.

Misschien is de grootste angst voor het hedendaagse voorstellingsvermogen, gefascineerd als de meesten van ons zijn door de verwerkelijking en bevrediging van het individuele zelf, dat er voorbij de dood complete vergetelheid is. Het is in rationeel opzicht moeilijk om de oneindige complexiteit en structuur van het menselijk bestaan te rijmen met totale leegheid na de dood. Maar als we het alledaagse biologische afsterven van dieren en planten waarnemen, kan het erop lijken dat er zo voor het oog weinig reden is om te stellen dat het met mensen significant anders zal gaan. Van Johnny Carson wordt beweerd dat hij gezegd heeft: 'Na het sterven groeien haar en nagels nog drie dagen door – maar je wordt wel steeds minder gebeld.' Er blijft niets anders over dan ons lijf en de wormen. Van heel het herstellend vermogen van slaap is ineens niets meer over, en we hebben te maken met slaap die niet meer ophoudt, een complete vernietiging van het zelf – voor velen van ons een angstaanjagend vooruitzicht.

Wat dit aangaat schrijft Paulus deze aangrijpende woorden, waarmee het achtste hoofdstuk van zijn brief aan de Romeinen afsluit: 'Ik ben ervan overtuigd dat dood noch leven, engelen noch machten noch krachten, heden noch toekomst, hoogte noch diepte, of wat er ook maar in de schepping is, ons zal kunnen scheiden van de liefde van God, die hij ons gegeven heeft in Christus Jezus, onze Heer.'

Het gaat Paulus hier precies om deze enorm grote angsten – de angst voor oordeel, of in elk geval voor tot in der eeuwigheid alleen zijn of voortdurend pijn hebben, en de angst voor vergetelheid, voor het feit dat we niet langer meedoen aan het theaterstuk van het bestaan. Hij zegt tegen zijn lezers: ‘Jullie zijn allemaal, stuk voor stuk, kostbaar in Gods ogen. Jullie zijn niet maar een menselijk product van de biologie. Jullie zijn gekend, geliefd, geroepen, verlost, uitgekozen. En jullie zullen verheerlijkt worden. Er zijn misschien allerlei krachten tegen jullie – vijandige mensen, zorgwekkende en extreme omstandigheden, misschien zelfs jullie zelf – maar als God aan jullie kant staat, zullen ze jullie er geen van allen onder krijgen; sterker nog, *jullie* zullen *hen* er dubbel en dwars onder krijgen. Geen enkele macht, niets uit het verleden, niets in de toekomst, geen biologische noodzakelijkheid, geen afbraak van mensencellen, geen pijn, hoe hevig ook, en geen gevoel van alleen zijn zal jullie scheiden van de liefde van God in Christus Jezus.’

Dus als het gaat om onze angst voor *oordeel* is het goede nieuws dat God in Christus *voor* ons is. Dit is wat we ontdekken in Jezus’ genezingswerk in Galilea en wat we zien als Jezus in plaats van ons de straf van de wereld op zich neemt op Golgota. En als het gaat om *vergetelheid* is het goede nieuws dat God in Christus *met* ons is. Als Jezus als baby onder ons komt wonen met kerst, beseffen we wat Gods bedoeling is met de aarde. Als Jezus bij ons terugkomt als opgestane Heer met Pasen ontdekken we Gods bedoeling met de eeuwigheid. God is *voor* ons en God is *met* ons. ‘Als God voor ons is, wie kan dan tegen ons zijn?’ schrijft Paulus (Romeinen 8:31). Dit is de essentie van het goede nieuws van Christus.

Nu willen we vanuit deze argumentatie teruggaan naar onze alledaagse en armzalige emotionele ervaring. Wat onze geliefden betreft zijn we vooral bang dat ze ons zullen gaan haten of ons zullen vergeten. Paulus zegt tegen ons dat in onze eeuwige relatie met God geen van deze beide mogelijke scenario’s zich kan gaan voordoen. God *kan* zich niet tegen ons keren en God *kan* ons niet ver-

geten. Vanwege Jezus blijven we voortdurend Gods prioriteit in zijn voelen en zijn denken. Dit is het evangelie. Dit is het goede nieuws over de toekomst dat ons in staat stelt om op een goede manier te blijven leven tot en met een goede dood.

Dat wil niet zeggen dat we niet nog steeds met angst voor oordeel en vergetelheid te maken hebben. Het punt dat Paulus met zijn woorden over zekerheid maakt is dat ze ons in staat stellen om de toekomst recht in de ogen te kijken *ondanks* onze angsten over oordeel en vergetelheid. Geloof vaagt angst niet weg maar stelt ons in staat om te leven zonder door angst verlamd te worden en zo de praktische stappen te zetten die getuigen van onze hoop voorbij de dood. Voor iemand die vanuit deze zekerheid kan leven, voor iemand die de genade kan vinden om door te gaan als hij met angst geconfronteerd wordt, voor iemand die zijn leven kan openen voor het onbekende rijk dat voorbij de dood ligt, hebben we een woord: we noemen zo iemand *moedig*.

En dat brengt me terug bij het gesprek dat ik aan het ziekenhuisbed had. Het geschenk van een goede dood, dat laatste en kostbaarste geschenk dat iemand aan zijn familie, vrienden en aan de samenleving kan geven, getuigt ten diepste van *geduld* en *moed*. Geduld om de eigen onmacht om het verleden te veranderen te aanvaarden, en moed om open te staan voor het overweldigende onbekende van de toekomst. Geduld om met de eigen menselijkheid om te gaan, en moed om Gods goddelijkheid onder ogen te zien. Dat is wat het betekent om een laatste geschenk te geven: een goede dood.

Daarom is het zo moeilijk te aanvaarden dat het middel euthanasie in de praktijk echt tot een goede dood kan leiden. De ironie is dat het woord *euthanasia* letterlijk ‘goede dood’ betekent. Het is afschuwelijk om toe te kijken hoe een geliefde te maken heeft met een langzame, pijnlijke, misschien wel afschuwelijke aftakeling die onvermijdelijk maar misschien in verhouding nog niet zo snel tot de dood zal leiden. Bijna niemand van ons zal hardop kritiek willen uiten op een geliefde die zijn toevlucht neemt tot technolo-

gie om te ontvluchten aan voortschrijdende en extreme fysieke nood en ontluistering. Maar in onze compassie moeten we niet de ogen sluiten voor het feit dat er echt een verschil is tussen passief afzien van behandeling en actieve euthanasie.

Verdergaan met behandelen als die behandeling niets anders is dan het uitstellen van de dood dient nergens toe. Om met Arthur Hugh Clough te spreken: ‘Thou shalt not kill; but needst not strive / Officiously to keep alive.’² Maar actief doden, en dat is wat euthanasie is, is iets heel anders. Hen doden die we niet kunnen genezen en van wie we de pijn niet kunnen verlichten is een regelrechte afwijzing van wat Paulus stelt in Romeinen 8. Euthanasie is ontkennen dat God voor ons is en dat God bij ons is. Euthanasie gaat ervan uit dat geduld en moed niet van iemand verlangd kunnen worden. Euthanasie stelt dat eeuwige vergetelheid beter is dan een tijdelijke lijdensweg. De erfenis die de euthanasiepraktijk ons nagelaten heeft is een wereld die van het leven een wegwerp-artikel heeft gemaakt, die het geheugen als een last ziet en hoop als een verzinsel, die ervan uitgaat dat vriendschap ontoereikend is en dat we allemaal alleen sterven, en waarin geduld en moed, de enige eigenschappen die ons werkelijk een goede dood kunnen geven, dus niet echt bruikbaar zijn.

Stel je een samenleving voor zonder geduld en moed. Een samenleving zonder geduld is er een die alleen waarde hecht aan wat direct verkrijgbaar is, die voor elk probleem technologische oplossingen zoekt, die ontkent dat er kwesties bestaan waarvoor geen snelle oplossing geforceerd kan worden, en waarin het erop uitdraait dat alles wat het probleem lijkt weg te nemen een oplossing genoemd wordt, zelfs als de oplossing erger is dan het pro-

² Uit het gedicht ‘The Latest Decalogue’ (de nieuwste tien geboden), te vinden in de bundel *The Poems of Arthur Hugh Clough*, red. F.L. Mulhauser, tweede druk (Oxford: Clarendon, 1974), p. 205. De woorden betekenen zoiets als: Gij zult niet doden, maar hoeft u er ook niet tot het uiterste toe in te spannen om in leven te houden. Oorspronkelijk hadden deze woorden een sarcastische ondertoon.

bleem. Een samenleving zonder moed heeft als er sprake is van angst niets te bieden dan eindeloze afleiding door middel van entertainment, prikkeling of verbeelding. Het is een samenleving die waarheid en werkelijkheid achter zich gelaten heeft en die bezig is met een zoektocht naar iets wat minder veeleisend is.

En dus is een werkelijk goede dood niet alleen een geschenk dat iemand geven kan aan zijn vrienden en familie maar ook aan de samenleving als geheel. Een werkelijk goede dood vereist en bevordert niet alleen geduld en moed aan de kant van het individu, maar vereist en bevordert evenzeer geduld en moed aan de kant van de familie, vrienden en samenleving, omdat het beangstigend en verlamrend kan zijn om iemand die je liefhebt te zien aftakelen, wegteren en hoogstwaarschijnlijk ook lijden. Als de persoon die sterft, om goede of verkeerde redenen, niet over de middelen beschikt om geduld en moed tentoon te spreiden, dan moeten zijn familie en vrienden gewoonweg dat tekort aanvullen. Een werkelijk goede dood is een getuigenis van alle partijen en voor alle partijen dat geduld en moed mogelijk zijn, zelfs als er sprake is van enorm verdriet, zelfs als er sprake is van verlamrende angst, zelfs als er sprake is van zware en moeilijke omstandigheden. Een werkelijk goede dood verkondigt dat God voor ons is en dat God bij ons is en dat niets ons ooit kan scheiden van de liefde van God. Een werkelijk goede dood is een venster op Gods glorie, een belofte dat, in Christus, de toekomst altijd groter is dan het verleden, een moment van de waarheid dat vertelt dat wat komt niet een dreigende vergetelheid is maar de belofte van voltooiing. God heeft ons verzekerd van Gods liefde en ons Gods aanwezigheid beloofd, wat er ook gebeurt. Laten we ons vast voorstellen om voor God op onze beurt van het belangrijkste te getuigen wat er is: het geschenk van een goede dood.

2. Geneest God?

Voor zover ik weet bestaan er in de kerk twee soorten genezing. We zouden ze ‘Luidruchtige Genezing’ en ‘Stille Genezing’ kunnen noemen. Bij Luidruchtige Genezing komt een heleboel geschreeuw kijken en worden er veel wilde handgebaren gebruikt. Ook zie je het overdag nogal eens op televisie. Stille Genezing gebruikt vaak woorden als *heelheid* en *reis*, vermijdt doorgaans grote mensenmassa’s en is vrij moeilijk in een definitie te vangen – behalve dat het heel ver uit de buurt wil blijven van Luidruchtige Genezing.

Naäman de Syriër, de generaal met het grote ego die centraal staat in 2 Koningen 5, is duidelijk iemand uit het kamp van de Luidruchtige Genezing. 2 Koningen beschrijft Naäman als ‘de bevelhebber van het Aramese leger’, een ‘groot krijgsman’, iemand die ‘bij zijn koning in hoog aanzien’ stond en ‘zeer door hem [werd] gewaardeerd’. Naäman heeft één probleem: hij lijdt aan lepra, en als het Israëlitische slavinetje van zijn vrouw hem vertelt dat er genezing voor hem te vinden zou kunnen zijn in het land Israël, grijpt Naäman de gelegenheid aan. Met veel uiterlijk vertoon vertrekt hij naar Israël, met al zijn paarden en wagens, en als hij aankomt bij het huis van de profeet Elisa verwacht hij een groot spektakel. Hij wil graag veel publiek, onder wie de koning van Israël, wil met alle plezier diep in de buidel tasten, en hij wil dat Elisa voor hem komt staan en met zijn handen gaat zwaaien en een wonderbaarlijke genezing verricht. Uiteindelijk wordt Naäman genezen, maar niet door middel van een Luidruchtige Genezing. Het zijn de kalme woorden van een slavinetje en een eenvoudige wasbeurt in de rivier de Jordaan die er uiteindelijk

voor zorgen dat zijn huid weer zo glad wordt als die van een klein jongetje. Zijn houding verandert van arrogantie naar veeleisendheid, van veeleisendheid naar teleurstelling, van teleurstelling naar nederigheid en van nederigheid naar eenvoudige gehoorzaamheid. ‘Als de profeet u een ingewikkelde opdracht had gegeven,’ vraagt een van zijn bedienden, ‘had u die toch ook uitgevoerd? Dus nu hij tegen u zegt: “Baad u, en u zult weer rein worden,” moet u dat zeker doen’ (2 Koningen 5:13). Blijkbaar moest Naäman eerst van zijn pretenties genezen worden voordat hij van zijn lepra genezen kon worden. Voor hem geen Luidruchtige Genezing. Aan het einde van het verhaal heeft God deze man niet alleen een nieuw lichaam gegeven, maar ook gezorgd voor een nieuwe man *in* dat lichaam.

Er staan veel genezingsverhalen in de Schriften, en het is gemakkelijk om erdoorheen te bladeren en te denken: ‘O, het zoveelste genezingsverhaal.’ Het wordt een van de grootste obstakels tussen onszelf en de wereld van de Bijbel: toen leek het wel of genezingen aan de orde van de dag waren, terwijl ze vandaag de dag echt maar heel zelden voorkomen. Maar als het erop aankomt bestaat er niet zoiets als ‘het zoveelste genezingsverhaal’. Elk genezingsverhaal in de Bijbel staat er met een reden en vertelt ons iets specifiek over verlossing, omdat in de Bijbel genezing en verlossing min of meer hetzelfde ding zijn. Dat is voor ons moeilijk te begrijpen omdat wij zijn gaan denken dat genezing iets van het hier en nu is voor het lichaam terwijl verlossing iets van de toekomst is voor de ziel. Maar dat is niet wat er in het Nieuwe Testament staat. In de Bijbel is verlossing een persoonlijk, sociaal en kosmisch iets wat verwijst naar alles wat God voor ons wil en naar elke manier waarop God ons leven aanraakt. Voor genezing geldt hetzelfde.

Toen ik een jonge tiener was, vroeg mijn moeder me eens op een vrijdagavond om op de bank te komen zitten, en ze zei: ‘Samuel, ik moet je iets vertellen.’ Die woorden zorgen sindsdien altijd voor koude rillingen over mijn rug. Ze hield mijn hand vast en zei: ‘Ik

ga sterven. De kanker in mijn lichaam gaat niet meer over, en over een paar maanden ga ik er dood aan.' Ik was verdoofd. Het bleek dat ze gelijk had. Ze werd niet meer beter. En een poosje later stierf ze, precies zoals ze gezegd had. En vanaf het moment dat ze het me verteld had tot op het moment dat ze stierf heb ik geen enkele keer gebeden of ze genezen mocht worden. In ons gezin deden we niet aan Luidruchtige Genezing. Mijn moeder was verpleegster geweest. Het ging haar om acceptatie van de feiten.

En toch heb ik me sindsdien altijd afgevraagd of mijn weigering om te bidden om genezing een kwestie was van gebrek aan geloof van mijn kant – een verlangen om mezelf te beschermen tegen teleurstelling, weerstand om God te laten zien hoe naakt en weerloos ik was, misschien wel meer dan wat ook een dringende behoefte om God te beschermen tegen mijn eigen woede, wanhoop en angst. Ik zeg niet dat mijn moeder als ik wel om genezing had gebeden beter geworden zou zijn. Ik zeg niet dat het terecht is om te oordelen over een kind dat werkelijk niet weet waar hij het zoeken moet. Maar ik zeg wel dat als verlossing is waar het in het evangelie over gaat, genezing iets is waar we om bidden, en dat mijn terughoudendheid om dat te doen meer een kwestie was van zelfbescherming en van misplaatste bescherming van God dan van geloof. Het evangelie en genezing gaan niet altijd hand in hand, maar zijn wel onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het is een vergissing om ervan uit te gaan dat een van beide los verkrijgbaar is.

Om de relatie tussen genezing en verlossing te begrijpen moeten we precies verwoorden wat verlossing is. Het gaat over het verleden en de toekomst. Verlossing is de transformatie van ons verleden van een last in een geschenk, van een plek van verdriet en dood in een erfenis van wijsheid en vreugde. En verlossing is de transformatie van onze toekomst van een vloek in een zegen, van een plek van angst en dood in een bestemming van hoop en glorie. Als we het hebben over de verlossing van het verleden noemen we het *de vergeving van zonden*. Als we het hebben over de verlossing

van de toekomst noemen we het *eeuwig leven*. Dat zijn de geschenken die Jezus gebracht heeft met zijn leven, dood en opstanding: de vergeving van zonden en eeuwig leven. Het herstel van het verleden en de belofte van de toekomst. Dat is verlossing.

Wat is dan genezing? Nou, we weten dat er zelfs als we vergeving hebben ontvangen nog steeds veel rommel is om op te ruimen. Vergeving rekent af met schuld, bezoedeling, vijandschap en schaamte, maar het neemt niet onmiddellijk alle pijn, verlies, gekwetstheid en schade weg. Daar is nog iets anders voor nodig. En we weten ook dat eeuwig leven dan misschien wel voor altijd duurt, maar er zijn bepaalde onderdelen ervan die we liever meteen zouden willen hebben, omdat sommige delen van ons leven, van onszelf, van onze relaties en van onze gemeenschappen verziekt, vergankelijk, verloederd en vreselijk vervelend zijn. Daar is nu meteen iets voor nodig, een soort voorschot op het eeuwige leven. En de naam die we aan deze twee dingen geven, het deel dat nog gebeuren moet als vergeving haar werk al gedaan heeft en het deel dat volgens ons gedaan moet worden ook al verwachten we het eeuwige leven, dat is een en dezelfde naam: 'genezing.' Genezing is het derde deel van verlossing, het deel dat ingeklemd zit tussen vergeving en eeuwig leven. Verlossing betekent dat er vergeving is, dat er eeuwig leven is, en daartussenin is er genezing; die vult de ruimte op die er wellicht overgebleven is tussen vergeving en eeuwig leven.

Een poosje geleden sprak ik met een vriend die lesgeeft op een kostschool. Hij vertelde me over een jongen van veertien met terminale kanker en over hoe dat heel het schoolleven beheerste doordat het ieders geloof tot het uiterste op de proef stelde. Ik koos ervoor om even niet mijn meelevende pastorale pet op te zetten en een paar eenvoudige, directe vragen te stellen.

'Heeft de jongen ook vrienden?'

'O, zeker,' zei mijn vriend, 'hij heeft ontdekt wie zijn echte vrienden zijn en hij heeft een paar van de allerdiepste vriendschappen tussen tienerjongens gesloten die ik ooit gezien heb.'

‘Hoe gaat het met de ouders van de jongen?’

‘Het is prachtig hoe de hele gemeenschap hen opgenomen heeft. We zijn samen als het ware één grote familie; vaak komen ze midden in de week zomaar langs en blijven ze slapen.’

‘Is de jongen gelovig?’

‘Weet je, hij was nooit zo’n uitgesproken religieus type, maar ik ben vaak bij hem geweest om de sacramenten te bedienen, om in stilte bij hem te zitten en zijn hand vast te houden. Er hangt een fantastische sfeer in die kamer.’

‘Het zal vast een van de moeilijkste semesters voor je zijn om les te geven.’

‘Nou, weet je, in zekere zin is het juist mijn beste semester, omdat alles op school zingeving en betekenis uitstraalt. Het voelt bijna als een gedaanteverwisseling.’

En toen waagde ik een gok en zei ik: ‘Wat jij beschrijft klinkt niet als een hel. Het klinkt als het koninkrijk van God. De jongen geneest niet, maar hij brengt beslist verlossing teweeg.’

Het bleef heel lang stil. Mijn vriend was in tranen. Ik wilde wel dat ik hem omhelsd had, maar je moet begrijpen dat we mannen zijn en Britten, dus in plaats daarvan hadden we het over het Engelse voetbalteam en of er een kans was dat ze nu met hun nieuwe coach de finale zouden gaan halen van het wereldkampioenschap. Het hoofd van mijn vriend liep om, en hij had wat tijd en ruimte nodig voor zijn intens verdrietige hart. Aan het eind van de wandeling waren zijn boosheid en verwarring veranderd in dankbaarheid en een buitengewoon soort vreugde.

Dit zijn dingen die je alleen maar tegen een heel intieme vriend of tegen een volslagen vreemde kunt zeggen. Wat ik probeerde uit te leggen was dat als je werkelijk weet wat vergeving van zonden is, en als het eeuwige leven al echt hier en nu werkelijk in je aanwezig is, genezing misschien niet meer zo verschrikkelijk belangrijk voor je is, omdat genezing de naam is voor de kloof tussen vergeving en eeuwig leven, en een heel enkele keer, zoals daar op die school, is die kloof in feite maar heel klein. Natuurlijk verlangden

ze er nog steeds naar dat die jongen zou genezen, maar vergeving had haar werk goed gedaan, het eeuwige leven was tastbaar aanwezig, en het koninkrijk van God onder handbereik. Als je vergeving hebt en eeuwig leven, dan heb je niet meer zo verschrikkelijk veel behoefte aan genezing. Je hoeft niet te geloven dat God voor die kanker verantwoordelijk is of dat lijden een bedoeling heeft of dat soort dingen – je hoeft alleen maar te begrijpen dat God ons vergeving schenkt en eeuwig leven, en soms zijn wij en de mensen om ons heen ons daar in de meest extreme omstandigheden meer dan ooit van bewust.

Een jaar of vijftien geleden zat er een jongeman bij mij op de zondagsschool voor volwassenen. Hij leidde een beetje een losbandig bestaan en zijn vriendin ook wel, maar in iets mindere mate. Op een ochtend hoorde ik van haar dat het uit was tussen hen en dat ze hem al een paar dagen niet gezien had. Een uur later hoorde ik dat hij twaalf uur nadat hij een hele pot pijnstillers geslikt had wakker was geworden. Ik was bij hem in het ziekenhuis toen hij buiten bewustzijn raakte; zijn lever functioneerde al niet meer. Zijn broers waren uit heel het land naar hem toegekomen, en hun nuchtere conclusie was dat hij net zo onstuimig en tragisch stierf als hij geleefd had; hij liet een heel spoor aan emotionele en fysieke wrakstukken achter. De volgende ochtend werd ik gebeld dat hij een levertransplantatie had ondergaan en weer bij bewustzijn aan het komen was. Ik wist niet wat ik hoorde. Ik ging snel naar zijn afdeling, en tot mijn verbijstering trof ik daar de kwaadste man aan die ik ooit heb gezien. Hij had zelfmoord willen plegen, ontdekte dat men daar een stokje voor gestoken had en was witheet van woede.

Ik vertel dit verhaal omdat het puur medisch gezien eigenlijk een genezingsverhaal zou moeten zijn. Maar dat is het overduidelijk niet. Genezing houdt meer in dan dat je een nieuwe lever krijgt als je je oude kapotgemaakt hebt. Ik vertel dit verhaal omdat het haaks staat op dat van de veertienjarige schooljongen. Waar mijn vriend de leraar achter gekomen was, was dat je als je vergeving en

eeuwig leven ontvangen hebt genezing niet meer zo heel hard nodig hebt. Waar mijn losbandige vriend achter gekomen was, was dat je als je mijlenver verwijderd bent van vergeving en eeuwig leven eigenlijk niets hebt aan genezing. Op die kostschool waren vergeving en eeuwig leven zo dichtbij dat het koninkrijk van God onder handbereik was. Op de afdeling intensive care waren vergeving en eeuwig leven zo ver weg dat enkel en alleen genezing gewoon bij lange na niet alles op kon lossen. Wat we nodig *denken* te hebben is genezing. Wat we *werkelijk* nodig hebben is vergeving en eeuwig leven. Soms ontvangen we genezing; soms ook niet. Als we genezing ontvangen in de context van vergeving van alles uit het verleden en de verwachting van het toekomstige eeuwige leven, dan is het een soort vervulling van vergeving en een vooruitzicht van eeuwig leven. Als we genezing ontvangen terwijl de dingen die we werkelijk nodig hebben afwezig zijn, dan merken we misschien wel dat we er nauwelijks iets aan hebben. En daarmee komen we terug bij Naäman. Hij komt met vooruitgestoken borst helemaal uit Syrië en eist genezing. Maar Elisa 'heeft het te druk' om hem te ontmoeten. Natuurlijk zit Elisa niet echt in zijn studeerkamer in een conferencecall met het ministerie. Hij leert Naäman een lesje. 'Als je nu genezing ontvangt,' zegt Elisa, 'dan heb je niets aan die genezing.' Naäman moet eerst van zijn hoge paard en wagen afkomen. En aan het eind van het verhaal prijst en aanbidt Naäman de God van Israël. Dit is onze context: vergeving en eeuwig leven – herstelde relaties en de ontmanteling van de dood in het licht van Gods glorie. En daartussenin zit genezing. Slechts in deze context is genezing zinvol.

'Wat mag het zijn, meneer?' 'Doe mij maar een genezing, alstublieft.' 'Wilt u daar ook vergeving en eeuwig leven bij, meneer?' 'Nee dank u, genezing alleen is genoeg.' Zo staat de mensheid ervoor. We willen genezing zonder verlossing. Maar God biedt ons vergeving van zonden en eeuwig leven. Dat is verlossing. Soms zit genezing daartussenin – maar soms ook niet. En natuurlijk verlangen we naar genezing. Natuurlijk. Dat wilde ik als kind graag;

mijn vriend wilde dat op school graag; iedereen verlangt daar op zeker moment naar, soms zelfs intenser dan naar wat ook. En natuurlijk bidden we. En wat God ons steeds maar weer schenkt is vergeving en eeuwig leven, alles wat we met betrekking tot het verleden en met het oog op de toekomst nodig hebben. En soms zijn die twee zo nauw met elkaar verbonden dat we het genezing noemen, en soms, zelfs als ze ver uit elkaar liggen, is er toch sprake van genezing en wordt die kloof daarmee gedicht, en soms is er wel sprake van genezing maar is er totaal geen sprake van vergeving en eeuwig leven, zodat de genezing ons nauwelijks baat.

Dus de vraag: geneest God? kan alleen in één adem gesteld worden met de vraag: verlost God? En dit is wat we antwoorden. *Geneest God mij? Soms. Verlost God mij? Altijd. Altijd. Altijd.*